

CZEMP – děcko prof. Penky

J. Schwarz

Ústav hematologie a krevní transfuze Praha, ředitel prof. MUDr. Marek Trněný, CSc.

Hned první rok po revoluci se otevřel svět a nabízel kolegům zpoza bývalé železné opony poznávání západního zdravotnictví. Mou volbou byla Británie, ale jak to bývá, na ministerstvu mínili jinak a nakonec nabídli Belgii. V rámci té země byl výběr instituce pro mě coby hematologa poměrně jasný – Institut Jules Bordet v Bruselu – špičkový onkologický ústav, ředitelem byl tehdy prof. Jean Klaster-sky (syn našeho velvyslance v Bruselu, který tam zůstal po únorové revoluci v roce 1948). V rámci toho ústavu pak Service d'Hématologie (vedoucím byl prof. Pierre Styckmans). Uprostřed tohoto frankofonního teritoria by byl anglofon jako já totálně ztracen (první francouzská slovíčka jsem se učil asi 2 měsíce před výjezdem, když mi oznámili mou destinaci), kdyby na oddělení již v té době aktivně nepracoval as. Miroslav Penka, který přijel na stáž pár měsíců přede mnou. Mirek s erudicí z brněnských interních klinik nepůsobil jako stážista, ale spíše jako učitel místních mladých kolegů na oddělení. Píchal biopsie, staral se pečlivě o pacienty, k nimž byl, na rozdíl ode mne, připuštěn od samého počátku díky jeho plynulé francouzštině. Byl jsem vděčný osudu, že mně dovolil jej tam potkat a přečkat nelehké začátky v cizím městě, vybaven mizivými prostředky. Ačkoli má nejraději moravské víno, Mirek už věděl, kde je v okolí nejlevnější pivo („U báby“ v ulici za špitálem), na které jsme občas zašli. Bylo mi trochu líto, když jsme se loučili (Mirek zůstal déle), že jsem neviděl žádnou reálnou možnost další spolupráce s tímto výjimečným člověkem, jenž si svým odborným přehledem, lidským nadhledem, skromností, morav-

skou vlídností a humorem dokázal získat snad každého (to mu vydrželo). Mirek totiž na počátku kariéry inklinoval ke koagulologii, zatímco mou prioritou byla hematooonkologie.

K našemu dalšímu setkání tak došlo až v roce 2002 na výročním Česko-slovenském hematologicko-transfuziologickém sjezdu v Praze. Potkali jsme se u posterů, kde ty naše dva byly vyvěšeny vedle sebe. Dokumentovaly naše zhruba pětileté zkušenosti s novým lékem, účinně snižujícím trombocytémií u Ph- myeloproliferativních onemocnění, anagrelidem. A co nás dostalo: oba jsme navrhovali takřka identické algoritmy léčby těchto stavů. Oba jsme přisoudili zásadně jiné místo neleukemogennímu anagrelidu a potenciálně leukemogenní hydroxyuree. Ze sjezdu jsme odjížděli s tím, že bychom té vzácné názorové shody měli dále využít. Sice to nějaký čas trvalo, ale v roce 2004 jsme se sešli už jako (stále ještě neetablovaná) skupina v krásném prostředí Šiš-kova mlýna u Telče, spolu s dalšími kolegy z Brna, Prahy, Hradce, Olomouce a Plzně, pod Mirkovým neformálním předsednictvím, daným jeho autoritou a všeobecným respektem k jeho osobě. Zde se zrodil nápad vytvořit stálou pracovní skupinu, která by pro Česko vypracovala jasná konsenzuální terapeutická doporučení pro Ph- trombocytémiie. A do roka publikoval Mirek s kolektivem tato doporučení nově vzniklé skupiny ve Vnitřním lékařství. Zásadou byl především princip non nocere, tj. nepodávat potenciálně leukemogenní a karcinogenní látky mladším pacientům a nahradit je látkami necytostatické povahy – anagrelidem nebo interferonem. Tehdy

jsme ještě netušili, jak moc se odklá-níme od zbytku světa. Ten totiž pod dojmem naprosto špatně koncipované a ještě hůře hodnocené britské studie PT1 (její kritiku jsme zveřejnili jinde), randomizovaně srovnávající léčbu hydroxyureou a anagrelidem, došel k naprosto scestnému názoru, že hydroxyurea je to nejlepší, co lze podávat pacientům s rizikovým onemocněním, včetně mladých jedinců. Na této pozici zůstává názory určující polovina světa dodnes, neboť šlo o největší studii svého druhu, publikovanou v roce 2005 v prestižním New England Journal of Medicine. Svět je stále ještě nakloněn brát takové desinterpretace jako „evidence-based medicine.“ Nic naplat, že podstatně lépe koncipovaná mezinárodní studie ze střední Evropy (nazvaná ANAHYDRET), také randomizovaná, navíc však s diagnostikou esenciální trombocytémie stojící pevně na základech WHO klasifikace, prokázala, že obě látky mají stejný efekt v prevenci trombózy. Jejich výsledky podporují názor české skupiny, že je u mladších osob vhodnější používat právě uvedené neleukemogenní látky hned v 1. linii léčby. Mirkovo děcko bylo později pokřtěno na CZEMP (Czech Group for Ph- Myeloproliferative Disorders) a v roce 2009 se stalo sekci České hematologické společnosti. Děcko to nemá na světě úplně lehké, může být trnem v oku západních celebrit v oboru, jakož i menšině českých veličin, nicméně prosperuje. Opatruje českou část mezinárodního registru pacientů léčených anagrelidem – z Česka je v něm již vedeno přes 1 000 pacientů, podrobně jsou zpracovány údaje týkající se rizikových parametrů pro trombózu. V roce 2011

byla publikována ve Vnitřním lékařství rozšířená doporučení CZEMP nejen pro léčbu esenciální trombocytémie, ale i příbuzných neduhů – pravé polycytemie a primární myelofibrózy. Doporučení byla navíc rozšířena i na diagnostiku, která se také v jednotlivostech odlišuje od kritérií WHO. V listopadu loňského roku je schválil i výbor České hematologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně, takže zkrácená verze guidelines mohla být letos publikována ve Vnitřním lékařství již pod jeho záštitou. Čiperné děčko CZEMP ale není až tak osamocené ve svém boji proti zastaralým praktikám, adorujícím potenciálně nebezpečnou látku. Našlo si

přátele i za humny – v Rakousku, na Slovensku, v Polsku a Nizozemsku, ale i na Balkáně v bývalé Jugoslávii – v Chorvatsku, Slovinsku, i Rumunsku. Tato rodina duchovních přátel byla pojmenována CEMPO (Central European Myeloproliferative Neoplasm Study Organization). Tito přátelé teď schválili dohromady léčebná doporučení pro léčbu esenciální trombocytémie, která jsou de facto založena na principech CZEMPU. Navíc i skandinávská doporučení Nordické skupiny dávají prostor k odklonu od ve světě převládajících guidelines evropské LeukemiaNet. Takže Mirkovo děťátko si nachází poměrně velkou rodinu, zahrnující skoro půl Evropy. A Mirkovi

samému chceme při jeho šedesátinách popřát hodně energie a hodně času (dny mající alespoň 30 hodin), zdraví a laskavého humoru, aby se mohl nadále láskyplně starat o toto své děťátko a jeho rostoucí rodinu. I když CZEMP není jeho jediným děčkem – koagulopatie a trombózy jsou bratříčky, které jej zaměstnávají nemálo, věřím, že CZEMP mu přináší a ještě přinese hodně radosti.

*MUDr. Jiří Schwarz, CSc.
za CZEMP její současný předseda
www.uhkt.cz
e-mail: Jiri.Schwarz@uhkt.cz*

Doručeno do redakce: 30. 7. 2012